

Matturinareen gaphoinak

(Ager-tokia merkatuko choko bat , karrika edo bide ezkina bat)

I

Mariena eta Margaita sartzen ari direla .

Margaitak - Nola hahtua zaukun Matturina hori ?.... Nola nor-girakutua den !..

Marietak - Matturina ?.. NOngo Matturina ?

Margaitak - Ezagutzen ahak duzu !... Handibideko Matturina, Tomas kokkor zenaren emastea.....

Marietak - Zer emaste enul esdeus hura ?.... Doidoi hiru antzara mainguen zaintzeko on zen emaste hura ?

Margaitak - Hura eta bera ! Duela zombait hilabete ahaide mitchurdin chabar batek utzi diozka zituen guziak - ehun mila libera diotenaz- eta geroztik gure Matturina gizagaizoak uste du munduan ez dela bera bainu hura ernea ggorik eta abilagorik.....

Marietak - Haimbertzetaraino ba !

Margaritak - Hortan geldi balitz oraino ! Jende chehearen trufan baitik ez du onik gehiago.....

Marietak - Nortaz trufatu da hoka ?...

Margaritak - Denetaz !... Azken azkenik nitaz....

Marietak - Hortaratu baitguk dudarik gabe zuhauk!

Margaritak - Ez eta hais ere!

Marietak - Non noizikuzi duzu bada ?

Margaritak - Ostian horchet... Okindegiko athe-antzinean jarririk zagola, bi gaphoin otharre baten barnean... Bi oren ibili ondoan karrkaz karrika bere gaphoinak saldu beharrez eta ezin salduz, horchet gelditua da.... Badakizu zombait galdetu dautan nere bi gaphoinarentzat ?....

Marietak - Jainkoak daki ?....

Margaritak - Lauetan hogoi libera!

Marietak - Debrientchoa! Ez da guti gose gure Matturina... Lauetan hogoin libera bi gaphoin!... Denak kario dire, bainan halarik ere...

Margaritak - Erosi nahi niozkan, emaitza pollit plantako bat nahi bainioke egin norbaiti... Bainan laueta hogoin libera!... Ez baikire ba aberatsak Nere moltsaren meneko bertze zerbait atcheman beharko...

Marietak - Zertan trufatu zaitu ordean ?

Margaritak - Eskuetan hartu ditut beraz haren gaphoinak, hastatu behar nituela Ez dakizu zer athera dautan ber moko mehetik, halako irri trufa batekin. Lauetan hogoi libera, gaichoa... arditik ez gutiago... gaphoinak dire gero Bertzela ez zu bezalako aho urruntek ez dute gaphoinik jaten!... Eñatzarra Bihorza tapatu zaut eta urrundu niz tutik erran gabe, ahalgetua....

Marietak - Emaste higuina!.... Zaude zaude... Auzia ez dauka ez oraino irabazirik... Handian nausitu zautzu, bainan orai ikusiko jokoan nausituka zaukuz... To hain chuchen orra non heldu diren hanchet Franchiska... Dominica eta Kattalin... Holako lagunekin hogoi-ta hameka eta esku dugu ... Goazen heien gnat eta nik errana nahin balin badute egin, uste dut gure Matturina... To behazu!... Bai, bai... laster, goazen laster, ez gaitu elagarrek kin ikusi behar....

II

(Matturina bakarrik)

(Besotik dilindan otharre bat bere gapkoinekin, beso pean parasola handi bat

bertze eskuan kadera bat... Kadera pausaturik jartzen da otharrea bere aitzi-
nean)

Ai ! ei !ai! Oren bat karrikaz karrika holako otharre pizua besoetan , akit
zen dela gere jendea .. Bederatzi orenak eta nehor ez dela agéri oraino!...
zer ~~haukerrak~~ karrikako jende hoik!... Ez arima bat ez gatu bat... Hambat gai-
chto!... gauden beha ... ez othe da hobe goizegi ethortzea berantegi baino ?
Cho borbeit heldu....

III

- Frantchiskak- Bazaude beraz!
- Matturinak- Bai, zu ere ibilki!
- Frantchiskak- (otharreari ohartuz) Ihzi ederrak ditugu hor ?
- Matturinak- Uste nuke... batere espanturik gabe urrun joan behar ziniztake edo
ragoen kausitzeko Ez dute iduri, bainan hazta zaitzu hauk... Hamar li-
bera pizu dituzte...
- Frantchiskak- (harritua bezela, bainan gaphoinak Matturinaren eskutari artu
gabe) Errazu berriz!... Nere uztez ez dit ontsa aditu...
- Matturinak- Erran daurgut hamar libera pizu dituztala goiz huntant pizatu!..
- Frantchiskak- Astapr bakotchean harri bat emanik dudarik gabe.. horrieder bat
- Matturak- (kechatzen ari dela) zer diozu ? Oraikoan nik dut ez ontsa aditu..
- Frantchiskak- Etzaitela khecha, emazte gaichoa ... mintza gaiten polliki Ez
dut erraiten ez direla ederrak, gezurra nuke... bai ederrak dira, ezin
ederragoak. Eta borts liberetan nahi badaizkidatzu utzi... Ori zu zira
lakotz eta demborarik ez galtzeko emaiten daukitzu borts libera et
borts sos.. Erran bezela beraz, borts libera eta borts sos eta eremai-
ten dituz (Gaphoinen hartzerat doa)
- Matturinak- (khechu kchua) Irri gose balin bazira edo jendeaz trufatu nahi
merkatua da egun eta jende hanitz kausituko duzu cherripertuan.. Ah!
ageri duzu ez nuzula ezagutzen, Handibideko Matturina ez duzula ezagut-
zen... Ezagutzen nuttenek erranen dautzute ee nizal zozoa ez eta phika-
ren azken umea... Zoaei bichtatik... Behazue hunen kopeta!... Borts li-
bera eta borts sos gaphoin pare bat, ditazke gaphoin ederrak... Sei
ilabeteke cherri baten bazka behar bainuen kasik hoinen bazkatzeko!
- Frantchiskak- (luzaz behatzen diola begitarte ponatu batekin) Oi jainko mai-
te maitea!... Emazte gaicho gaichoa!...
- Matturinak- (gero-ta khechuago) Zer derasagu hor emazte gaicho ka!...
- Frantchiskak- Zin zinez urrikari zaitut, bai untza urrukari...
- Matturinak- Ez du balio!... Jainkoari esker badut osagarria bai eta nere la-
netik egin eta chalde bat joria... Ikusten duzu ez nizala urrikaltzako
- Frantchiskak- Bainan, emazte dohakabea, zure osagarriak eta etchaldeak ez dute
deus egitekorik huntan... Erraiterat borchatzen nuzunaz geroz;.. hambat
gaichto, erranen dautzu....
- Matturinak- Errazu bada...
- Frantchizkak- Barkatu, bainan edo itsua giza... edo... edo burutikjoana
(Alegia khechu) Beha zazu, dohakabea, beha zazu bada... Gaphoinak dire ibizi
hoik?... Errazu gaphoinak dire ?... Ez da haratik ez hunatik itsua giza
segur....
- Matturinak- Ni itsua!... Ez, jainkoari esker begi onak ditut oraino... Bainan
zure arabera zer dut bada nik otharre hortan ?
- Frantchiskak- Zer duzun otharrean,... Ez duzu ikusten uso pare bat duzula hor
Urso ederrak, gichenak, bainan ursoak eta ez gaphoinak... Eta iduritzen
zitzautan borts libera borts sos...
- Matturinak- Aski!... Aski!... Egia zinion ostian, emazte gaichoa bada hemen
itsu bat, itsua zu zira.... (gerota gorago mintzo dela).. Ursoak ?...
ursoak nere gaphoinak?... Ha! ha! ha! utz nezazu irri egiterat... Eta
Kontseiluño bat nahi balin baduzu nik emanik, zure borts libera eta
borts sosekin zoazi laster luneta pare baten erosterat...

Matturinareen gaphoinak (suite)

IV

- (Matturina mintzo delarik oraino ethorri da Dominika)
Dominikak - Zer da kalapita hau ?.... Zer duzue biak hola oihuka?
(Matturina etzagutzen duela) -To ! zu Matturina hemen ?....
Goizik ethorria gira merkaturat..... (Otharreari beha)
Zer uso ederrak dituzun hor!..... Saltzeko dituzu ?....
Azken merkatuan isigarri kario ziren.....Segur niz batereg gezurik
ygabe , borts liberetan edo beharbada sei atchemanen duzula eresle.
Matturinak - Niri burua zozo-arzi beharrez ari zaizte naski biak....
(Dominikari) Zer derazazu zuk ere ?... Craiche emazte huri niona
ez balin baduzu ontsa ikusten, emaitzu lunetak..... Beha zazue bada
ihizi hoier.....
Dominikak eta Franchickak - (batean) -Ikusten ditugu, ikusten...
Matturinak - Eta beraz ?
Dominikak - Ederrak dire, ez da erraiteko (gaphoinak hautatzen ditu, othar
rean daudelarik)..... Egia erran ez dituzu goizean bihiz hapatuak
piztuaren emendtzeko.... Bapoa hutza dute..... hora ere bai.... eta
(gaphoinak ezkuetan hartzen ditueña) ...bai, idutitzen gitzautan
bai, begiez hastatuak nintuen jadanik..... pizu dituzte bi libera
segurik.....
Matturinak - (gorri gorria khechu) - Bi libera ? Burutik baduzu ? Hamaz
libera piau dituzte goizean pizatuak.... zozate biak antzarra pher-
tazarat.... Zuen ursoekin astaña-araziko nuzue....
Dominikak - Ez khecha othoi Matturina..... Ez du balio oihuka /artzea....
Eure oihuak bilduka dute jendea hunat..... eta etzagutsen etzaituzte
nek, suze oihuak entztearekin , usteko lukete.....
Matturinak - Zer usteko lukete ?
Dominikak - Jendeek entzuten balin bazaituzte zure ursoak gaphoinak direla
erraiten , usteko dute chortan bat sobera edana duzula....
Matturinak - Mozkorra nizala ?
Dominikak - Hala erran bezakete segur !
Matturinak - (kechuarekin gorri-belztua) - Mozkorra ?... Ni mozkorra ?...
-Fripa hutza oraino eta ni mozkorra!... Sekulan urik baizik ez edaten
eta ni mozkorra !.....
Dominikak - Icho !...Icho !...Matturina.... Hola oihuka artzeak egarri y/y
-emaiten du....eta....ikus arte.... agian ontsa salduko dituzu zure
urso-gaphoinak..... (Dominika eta Franchiska atheratzen dire)

V

- (Matturina jartzen da, gaphoinak bere aintzinean burua apha... ichilik
dagoaphuk-bat, gogoetatua !)
Matturinak -Ez datakena da hori !... Norbaitek charmatua segur....Sorgin-
kerria edo debrukerria zerbait bada hor!.... Bainen debruak nahi ala
ez nahi, ez ditut ursoak ekarri nik etchetik ! Ez ez ! Non hastuko
nintuen nik ursoak ?... Ez dugu eta ursorik ez ursotegirik ere....
(sakelak ikerturik, luneta pare bat atherateen du, ezartzen eta othar
y/rea altzoan emanik).
- Ursoak hauk !... Sekulan eze santan ursoak izan ere.... Marra gorri
hor, buruaren ardian, nihauk mostu kukurustarren marra.... Eta behatz
hoik astapar azkar hoik !.... Luna luze hoik.... Nehork ikusi da
behin ere holako bustan ederroko ursorik ?... Ez nago lo bederen!...
Ez naiz ametsetarik ari !...

Matturinareen gaphoinak (Suite)

(Gaphoinak hartzen ditu eta ezkuan dauzkaka besoak luzaturik)....
- Emazteek emhoiak !..... Bi libera dituztela p...!..... Bi libera
eta doi-doi atchikitzen ditut besoan..... (Besoa aphaltzen duela)
Ouf !..... Ai ! zorigaitza ! Bai zinez debrukeria zerbeit bada hor...
Gaphoin hauk ursoak direla bi emazte hoiek erraiteko, zerbeit sargin be-
har da ... (Urratz bat aditurik burua itsultzen du) - To ! huna Kattalin
- hau ez da emaste hitz ubtai heietarik.... Niri erosten daukit aroltzeak
merkatu guziez..... Nehork erraitekotz hukek erranen daut egia....

VI

(Kattalineek egiten ditu zombait urrats, gelditzekoa ez balitz bezala ...)
Matturinek - (irriño batekin) - Adio Kattalin..... zer ! Gisa hortan (batoaz
niztik erran gabe !.... Ez nuzu bada ezagutu ?
Kattalineek - Nork etzaitu ezagutzen, Matturina ,.... Bainen barkatu egun-
gotz.... ez dut elheketa egoiteko aizinarik.....
Matturinek - Minutaño bat Kattalin..... Eian ! beha zadazu ontsa!
Kattalineek - Zuri beha ?... Zer mirakulu duzu bada?
Matturinek - Handibideko Kattalina niz ni ?...
Kattalineek - Dudarik baduzu !..... Segur Handibideko Matturina zireka....
Bainen berriz ere barkatu ...joan beharra niz.... Uste gabean ethorri...
zaizkit hamar bat bazkaltiar , hamar bat hagin sorrotzak, eta oraino ez du
dupina baizik suan..... To !...ori orhoitzen bainiz, ohartu zira Olhagaineek
Katicha ethorria denez merkaturat ?.... Zer gerta ere baniozkan bi gaphoin
galdatak joan den astean... Ikusi behar dut ekharri dituenetz..... Erreki
hanitz beharko dutela gero nere hamar bazkaltiarrek... Eguerdiko nahi
badut nere bazkarria aphaindu, nere gaphoinen hiltzeko , lumatzeko
eta gerranean ezartzeko ordu dut.....
Matturinek -Eta... gaphoinak nahi zinituzke?
Kattalineek -Hoik?... Ursoak !... ontsa ederrak, ontsa gichenak.... Hamar
bazkaltiarrentzat gutichko baitire.... Berriz arte Matturina, hertse
egun batz egin en dugu tratu.... (Badoa Kattalin)

VII

Matturina bakarrik-
OI! Zeruko ama ona! Nizan bezalako dohagabea!.... Gaicho; ni!....
gaicho ni !.... Gizagaicho ni !.... Ha ! ikusten dut orainkoan, sorgindu
nute.... Banaki bederen nork !.... Zer egin, Jainko maiten.... Zer egun
tzarra hau !.... (berriz ikertzen dituztela bere gaphoinak)... Ala & ede
bai eta nazki egia diote bertzeak ..... Nere gaphoinak.... Batere ez daki
ez gero !.... Orai hobeki behatzearekin, iduritzen saut ez direla nik
goizean ekharri nek.... eta ursoak direla..... Denek hala diote eta
bethidanik sei begiek biek baino hobeki ikusten.... Debruak neremala
etcherat itsultzen balin baditut nik ihizi sorgin hauk... Ez nahiago
ditut hemen berean libratu.... doazila nahuten tokirat....

